

A magyar külpolitika és külpolitikai gondolkodás a 19. században
Képzési keret: DMA Nemzetközi kapcsolatok története spec. Kód: BTTRNK303DMA

Időpont: Csütörtök 12.00–13.40. 305.

Konzultációs hét, őszi szünet: nov. 2–5.

Szeptember				Október				November			Dec.	
9.	16.	23.	30.	7.	14.	21.	28.	11.	18.	25.	2.	9.

Kötelezettségek az óra korrekt látogatása és a szemináriumi aktivitás mellett:

- 15–25 perces probléma-felvezető előadás a választott témában
- I. ZH (okt. 21.): szeminárium 2–6 anyaga és forrásszemelvényei
- Forráselemzés a választott témakörhöz (írásban, min. 3. p. főszöveg); határidő: nov. 29.)
- II. ZH (dec. 2.): szeminárium 8–13. anyaga és forrásszemelvényei

Témakörök:

- 1, *Bevezető óra:* a szeminárium szervezése, a kulcstémáknak és az alapirodalomnak a rögzítése.
- 2, **Volt-e az „országunk” külpolitikája?** A rendi dualizmus hatalmi struktúrája és a külpolitika irányítása. Külpolitikai „önrendelkezési” kísérletek a 18. század végén.
- 3, **Külpolitikai tájékozódás a háborúk korában.** A magyar politizáló rétegek európai hatalmi-politikai ismeretanyaga a háborúk korában (1792–1815). Napóleon és Magyarország. A magyarok „bécsi kongresszusa.”
- 4, **A magyar reformmozgalom nemzetközi tájékozottsága** és érvkészlete (elsősorban a lengyel kérdésben). A „pánszláv veszély.” A Habsburg Monarchia új hatalmi és gazdaságpolitikai kontextusban az 1840-es években. A Birodalmat érintő kilátások magyar látószögben.
- 5, 1848. „magyar tavasza” (előzményei és hatása) az európai változások és forradalmak összefüggésében. A „törvényes forradalom” európai kontextusa.
- 6, **A Batthyány-kormány külpolitikája** nyáron és kora ősszel: a minisztérium, a külpolitika irányítása és a kormány koncepciója, Mo. a német és olasz kérdés összefüggésében – história és historiográfia.
- 7, *Összegzés és ZH1*
- 8, **1849. külpolitikai „kényszerpályája,”** Függetlenségi Nyilatkozat (és historiográfiája).
- 9, **A Kossuth-emigráció részsikerei** és kudarcai a „forradalom és kiegyezés válaszútjain.”
- 10, **A magyar politikai elit „súlyegyen-koncepciója”** 49-után: A monarchikus keret „új” funkciójában. A kiegyezés (és előzményei 1861–67) a hatalmi-politikai erőter szempontjából.
- 11, **A külpolitika intézményei az Osztrák-Magyar Monarchiában,** törvényi és szervezeti keretek, működési mechanizmus, magyar jelenlét és szempontok.
- 12, *Összegzés és ZH2*
- 13, **Az Andrássy- külpolitika** (a kormányfő majd közös külügyminiszter koncepciója és lehetőségei). Az Osztrák-Magyar Monarchia kül- és balkáni politikája „magyar” látószögben 1879–1914.

Irodalom:

I. A köztörténetre jegyzetként illetve kézikönyvként hasznosítható/andó összefoglalások:

- Horváth Mihály: Huszonöt év Magyarország történelméből 1823–1848. I–III. köt. 3. kiad. Bp., 1886.
- A magyar nemzet története VIII–IX. Szerk.: Szilágy Sándor. VIII. köt. Marczali Henrik: Magyarország története III. Károlytól a bécsi congressusig 1711–1815. Bp., 1898.; IX. köt. Ballagi Géza: A nemzeti államalkotás kora 1815–1847. Bp., 1897.
- Hóman Bálint – Szekfű Gyula: Magyar történet. VII. (Az 1. kiadásban). Szekfű Gyula: A tizenkilencedik és a húszadik század. Bp., [1933.]
- Magyarország története 1790–1848. és 1848–1890. [Magyarország története tíz kötetben. 5/1–2. 6/1–2.] Főszerk.: Mérei Gyula; szerk.: Vörös Károly., ill. Főszerk.: Kovács Endre. Szerk.: Katus László. Bp., 1980. ill. 1987.
- Erdély története. II. és III. köt. Főszerk.: Köpeczi Béla, szerk.: Makkai László, Szász Zoltán. Bp., 1988.
- Csorba László – Velkey Ferenc: Reform és forradalom (1790–1848). Csokonai Kiadó. Történelmi Kéziratgyűjtő. Debrecen, 1998.
- Polgárosodás és szabadság (Magyarország a XIX. században). Szerk.: Veliky János. Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp., 1999.
- Magyarország története a 19. században. Szerk.: Gergely András. Osiris Kiadó. Bp., 2005.

II, A diplomáciatörténetre, hatalompolitikára háttéranyagként illetve kézikönyvként hasznosítható/andó összefoglalások:

- Herczegh Géza: Magyarország külpolitikája 896–1919. Kossuth, 1987.
- Diószegi István: A hatalmi politika másfél évszázada 1789 – 1939, História–MTA Történettudományi Intézete, Bp., 1994.
- Horváth Jenő: Magyar diplomácia. A magyar állam külpolitikai összeköttetései a bécsi végzésektől a kettős monarchia felbomlásáig. 1815–1918. Pfeifer, Bp., 1928.
- Taylor A. J. P.: A Habsburg Monarchia 1809–1918. Az Osztrák Birodalom és az Osztrák – Magyar Monarchia története. Scholar Kiadó, 1998. /Fordította: Nagy György/
- 19. századi egyetemes történet 1789–1890. Szerk.: Vadász Sándor. Korona Könyvkiadó, Bp., 1998.

III. Válogatott szakirodalom a témák rendjében:

(A legfontosabb, a ZH-kon hangsúlyos munkák kiemelve:)

- Szijártó M. István: A diéta. A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792. Osiris Kiadó, Bp., 2005.
- Marczali Henrik: Az 1790–91. évi országgyűlés. I–II. Magyar Tudományos Akadémia, Bp., 1907.
- Nagy János: Pest–Pilis–Solt vármegye országgyűlési követei az 1790–91. és az 1792. évi országgyűléseken. In: Politikai elit és politikai kultúra a 18. századvégi Magyarországon. Szerk.: Szijártó M. István, Szűcs Zoltán Gábor. ELTE, Eötvös Kiadó, 2012. (Talentum Sorozat 8.) 99–119.
- Szakály Orsolya: A brit–magyar kapcsolatok egy ismeretlen fejezete. báró Vay Miklós londoni küldetése 1790-ben. Századok, 2005. 5. sz. 1207–1231.

- Porkoláb Tibor: A nápolyi kapcsolat. Virág Benedek királyódájának filológiai háttere. In: Margonauták. Írások Margócsy István 60. születésnapjára. reciti, Bp., 2009. 173–179.
- Ring Éva: Az 1797-re tervezett lengyel-magyar felkelés előtörténetéhez. In: Miscellanea fontium historiae Europaeae. Emlékkönyv H. Balázs Éva történészprofesszor 80. születésnapjára, szerk. Kalmár János. Budapest 1997. ELTE Bölcsészettudományi Kar, 319–325.
- **Ring Éva: Magyar-lengyel galíciai felkelési tervek és a kollektív emlékezet. Aetas, 26. évf. 2011. 4. sz. 15–34.**
- Wertheimer Ede: Ausztria és Magyarország a tizenkilencedik század első tizedében. I–II. Ráth Mór, Bp., 1884., 1890.
- Poór János: Kényszerpályák nemzedéke 1795–1815. Bp., 1988.
- **Kosáry Domokos: Napóleon és Magyarország. Magvető, Bp., 1977. 68–156.**
- Kosáry Domokos: A történelem veszedelmei. Magvető Könyvkiadó, Bp., 1987. 160–216., 217–255., 266–278.
- Gerő András: A gondolkodás polgárosodása: a lengyel felkelők melletti érvek az 1832–36. évi országgyűlésen. In: Dénes I.Z., Gergely A., Pajkossy G. (szerk.) A magyar polgári átalakulás kérdései. Tanulmányok Szabad György 60. születésnapjára. Budapest, ELTE 1984., 133–154. (vagy in: Uő: Magyar Polgárosodás. Budapest, Atlantisz, 1993.,
- Andics Erzsébet: Metternich és Magyarország. Akadémiai Kiadó, Bp., 1975.
- Kosáry Domokos: Széchenyi és a nemzetközi politika. História, 1985/2.
- Bodnár Erzsébet: Orosz-osztrák együttműködés és vetélkedés a keleti kérdésben a 18. században és a 19. század első felében. In: Történeti Tanulmányok XIII. [Acta...] Szerk.: Velkey Ferenc, Debrecen, 2005. 119–134.
- **Varga János: Helyét kereső Magyarország. Politikai eszmék és koncepciók az 1840-es évek elején. Akadémia, Bp., 1982. 9–24., 93–114. (115–193.)**
- Gergely András: Egy nemzetet az emberiségnek. Tanulmányok a magyar reformkorról és 1848-ról. Bp., 1987.
- Deák Ágnes: Batthyány és az osztrák liberálisok 1848 tavaszán-nyarán. Századok, 2007/3. 603–611.
- Deák Ágnes: Batthyány Lajos és az ausztriai rendekkel való együttműködési kísérlet (1847). In: Magyarhontól az Újvilágig. Emlékkönyv Urbán Aladár ötvenéves tanári jubileumára. (Szerk. Erdődy Gábor és Hermann Róbert) Bp., 2002. 80–92.
- **Urbán Aladár: Herceg Esterházy Pál a Batthyány-kormányban. Aetas, 2009. 1. sz. 5–19.**
- **Hajnal István: A Batthyány-kormány külpolitikája. 2. kiadás: S. a. r. Urbán Aladár. Bp., 1987. 38–61., 118–130.**
- Urbán Aladár: Gróf Batthyány Lajos. Magyarország első alkotmányos kormányfője. Holnap Kiadó, 2007.
- **Gergely András: 1848-ban hogy is volt? Tanulmányok Magyarország és Közép-Európa 1848–49-es történetéből. Osiris Kiadó, Bp., 2001. 39–71., 319–360–401.**
- **Erdődy Gábor: A magyar kormányzat európai látóköre 1848-ban. Akadémiai Kiadó, Bp., 1988. 58–71.**
- **Erdődy Gábor: Kényszerpályán. Magyar külpolitikai gondolkodás 1849-ben. Argumentum Kiadó, Bp., 1998. 39–102.**
- **Kosáry Domokos: Magyarország és a nemzetközi politika 1848–49-ben História Könyvtár: Monográfiák. 1999. 58–72., 73–84., 220–276.**
- H. Haraszi Éva. A Kossuth láz Angliában. Bp., 2003.

- Koltay-Kastner Jenő: A Kossuth-emigráció Olaszországban. Bp., 1960.
- Kovács Endre: A Kossuth-emigráció és az európai szabadságmozgalmak. Bp., 1967.
- **Szabad György: Forradalom és kiegyezés válaszáján (1860–61). Bp. 1967. 114–150., 290–318., 488–496.,**
- Szabad, György: Kossuth and the British "balance of power" policy (1859–1861). Akadémiai Kiadó, Bp., 1960.
- Spira György: Kossuth és alkotmányterve. Debrecen, 1989. 7–42.
- **Pajkossy Gábor: Az 1862. évi Duna-konföderációs tervezet dokumentumai, Századok 2002. 937–957.**
- Kosáry Domokos: Széchenyi Döblingben. Magvető Könyvkiadó, Bp., 1981. 7–43.
- Dányi Károly: Kossuth és a Deák-párt hírlapi vitája 1867-ben. Minerva, Kolozsvár 1941.
- Somogyi Éva: Kormányzati rendszer a dualista Habsburg Monarchiában. História Könyvtár Monográfiák 8., Bp., 1996. 9–32., 73–97., 113–128., 177–183.
- Kozári Mónika: A dualista rendszer, Pannonica, Bp., 2005.
- Somogyi Éva: A delegáció. Századok, 1994/3–4. 465–516.
- Somogyi Éva: Vezető magyar tisztviselők a Ballhausplatzon. A Monarchia vagy a nemzet szolgálatában? Aetas, 2001/3–4. 115–139.
- **Somogyi Éva: Magyar diplomaták a közös külügyminisztériumban. Századok, 2004. 601–672.**
- **Gergely András: A dualista monarchia külpolitikája. In: Magyarország története a 19. században. Szerk.: Gergely András. Osiris Kiadó. Bp., 2005. 385–396.**
- Diószegi István: Bismarck és Andrássy. Magyarország a német hatalmi politikában a XIX. század második felében. Teleki László Alapítvány, Bp., 1998. 318–346.
- Ress Imre: Andrássy Gyula a „birodalmi miniszterelnök”. Történelmi Szemle, 2007/4. 519–530.
- Diószegi István: Hungarians in the Ballhausplatz. Corvina Kiadó, Bp., 1983.
- **Diószegi István: Az Osztrák – Magyar Monarchia külpolitikája 1867 – 1918. Vince Kiadó Bp., 2001. 58–125., 155–181.**
- Galántai József: A Habsburg-monarchia alkonya: Osztrák-magyar dualizmus, 1867–1918. Kossuth, Bp., 1985. 223–296.
- Palotás Emil: Az Osztrák-Magyar Monarchia balkáni politikája a berlini kongresszus után, 1878–1881. Bp., Akadémiai Kiadó, 1982. 9–82.

Debrecen, 2021. szeptember 9-én

Velkey Ferenc
egy. doc.